

ISUSOV OPROŠTAJNI GOVOR

TOMISLAV IVANČIĆ

Izlaganje sa znanstvenog skupa
Primljeno 2/94
UDK 232.958

Sažetak

Oko teme trsa i loze iz Iv 15,1-11 mogu se smisljeno okupiti sve teme Isusova oproštajnog govora (Iv 13-17). Prve su teme kako ostati u Isusu-trsu, a onda opis plodova sjedinjenja s Kristom. Treći krug tema jest preobrazba učenika od slugu u Isusove prijatelje i djecu Božju. Četvrti krug tema je pokazivanje snaga protiv zla svijeta, da bi posljednja velika tema bila Isusova velikosvećenička molitva.

Odnos Isusa-trsa i vjernika-loze je zapravo tema Crkve, a to je u konačnici čežnja Isusova da "Bog bude sve u svemu" (1 Kor 15,28).

1. Uvod

Sadržaj Isusova oproštajnog govora predstavlja spektar najrazličitijih tema. To je govor izrečen između Posljednje večere i Isusova uhićenja. To su najdramatskiji trenuci čovjekove egzistencije, u kojima čovjek daje sažetak svoje egzistencije, djelovanja i životnih vizija. Taj trenutak osvjetljava retrospektivu i pokazuje perspektivu. Čini se kao da sve ovisi o tome što će sada učiniti i izreći. Takvi trenuci su odlučujući u životu.

Budući da su slušatelji ovog predavanja katehete, dužnost mi je predložene tekstove obraditi s tog aspekta. Ovdje pretpostavljam hermeneutska pitanja, također sva povijesna pitanja, poput pitanja redakcije, predaje, analize eventualnih formi, prepoznavanja onoga što je nastalo u prepashalnoj, a što u popashalnoj zajednici. Pretpostavljam i pitanje autorstva, kao i različita egzegetska pitanja. Moj aspekt je katehetsko-navjestiteljski.

Opći pregled

Isusov oproštajni govor nalazi se u 13-18. poglavlju Ivanova evanđelja. Preciznije

rečeno, Isusov je oproštajni govor u 14, 15. i 16. poglavlju. 13. i 17. poglavlje su neka vrst okvira u kojem se Isusov govor odvija. U 13. poglavlju je Isusovo pranje nogu učenicima za vrijeme Posljednje večere. 17. pak poglavlje predstavlja Isusovu velikosvećeničku molitvu. Drugim riječima, strogo gledajući, ni 13. ni 17. poglavlje ne ulaze u Isusov oproštajni govor. Unatoč tome, postoje argumenti za to da se ta dva poglavlja uvrste u Isusov govor. Naime, pranje nogu učenicima bilo je povod za Isusov govor. Taj govor, međutim, kulminira u Isusovu govoru svome Ocu. Tako su 13. i 17. poglavlje ne samo okviri, nego početak i vrhunac Isusova oproštajnog govora.

U oproštajnom govoru nema nekih događanja. Ili, ako ona postoje, minimalna su. To je Isusovo pranje nogu učenicima te njegova rasprava s Petrom, pitanja koja učenici Petar, Toma, Filip i Juda (ne Iškariotski), postavljaju Isusu. Ta događanja kulminiraju u završetku 14. poglavlja riječima: "Ustanite, pođimo odavde!" (Iv 14,31).

Materijal oproštajnog govora od pet poglavlja mogli bismo smjestiti u krugove

prema tome tko je Isusa upitao, pa mu ovaj odgovara. Prvi krug jest pranje nogu (Iv 13,1-5), drugi govor Petru poslije pranja nogu (Iv 13,16-11), treći govor svim učenicima nakon pranja nogu (Iv 13,12-17), četvrti govor o Judi i samome Judi (Iv 13,18-30), peti Isusov govor učenicima nakon odlaska Jude (13,31-35). Šesti je dijalog između Petra i Isusa (Iv 13,36-38 i 13,36-14,4), sedmi je inicirao Toma moleći Isusa da im objasni kamo on to ide (Iv 14,3-7), a osmi Filip riječima: "Gospodine, pokaži nam Oca i dosta nam je." (Iv 14,8-20). U devetom krugu tekstova Juda (ne iškariotski) pita Isusa kako to da će se očitovati njima, a ne svijetu. (Iv 14,22-16,16). I napokon u desetom pitaju neki od učenika što je to što kaže: "Malo, i nećete me vidjeti, i opet malo, pa ćete me vidjeti." (Iv 16,17-28). U jedanaestom učenici kažu Isusu: "Evo, sad otvoreno zboriš, i nikakvom se poredbom ne služiš." Isus im na to odgovara (Iv 16,29-33). Posljednji krug tekstova je velikosvećenička molitva, a to je 17. poglavlje.

Svaki od tih krugova, naravno, opet ima svoje podvrste, svoje različite teme.

Analizirajući to mnoštvo tekstova i tema, pronalazim da u njemu iskrsava jedna središnja tema, oko koje se može staviti sve drugo. Ta je tema inicirana 15. poglavljem Ivanova evanđelja, r. 1-11. Tekst sadrži govor o Isusu-trsu i vjernicima-lozama. Pokušat ću oko te teme sadržajno izgraditi sve drugo u Isusovu oproštajnom govoru.

Glavna tema Isusova oproštajnog govora

Tom temom Isusova oproštajnog govora ocrtava se Crkva. Isus njome opisuje odnos između sebe i vjernika. Isus jednostavno kaže: "Ja sam trs, vi loze." (Iv 15,5). Taj odnos on još pojačava riječima: "Ja sam istinski trs." (Iv 15,1). Ne radi se, dakle, samo o usporedbi, nego o zbiljskom odnosu između Isusa i učenika. Vjernik je, prema tome, ucijepljen u Isusa Krista, a Isus životno povezan s vjernikom. Vjernik ne može rasti i donijeti ploda, ne može se na njemu pojaviti snaga kraljevstva Božjega, ako nije čvrsto i životvorno povezan s njime kao trsom. "Kao što loza ne može donijeti roda

sama od sebe, ako ne ostane na trsu, tako ni vi, ako ne ostanete u meni." (Iv 15,4). Vjernik je loza koja ne može bez Isusa-trsa donijeti roda. Konačno, rod koji donosi loza, nije plod loze, nego trsa. Spas koji vjernik može nositi drugima, jest snaga sokova koji izlaze iz Isusa Krista. To je život Isusa Krista. Vjernik, ma koliko se trudio da se spasi svojim snagama, da se otkupi, svijet učini boljim, donese oproštenje grijeha, oslobođenje od smrti, bolesti i zala, ne može uspjeti, jer to donosi samo Isus Krist. Istovremeno, vjernik je svemoćan tek ukoliko je ucijepljen u Isusa Krista. "Uistinu, bez mene ne možete učiniti ništa. Tko ostaje u meni i ja u njemu, taj donosi mnogo roda." (Iv 15,5).

Isus je nemoćan bez vjernika. Vjernici su nemoćni bez Isusa. Na trsu ne raste grožđe. Ono raste na lozi. No, ono ne raste na lozi odsječnoj od trsa, ni na suhoj lozi. Trs može biti neizmijerno životan, ali ako loza nije sposobna primiti njegove sokove, nema grožđa. Isus Krist je, dakle, nemoćan ako vjernici nisu životno, otvoreno pricijepljeni na njega. Jednako tako nije li loza kapilarama otvorena sokovima trsa, nemoćna je i ne donosi spas.

Božje djelo bez čovjeka ne može doći do ostvarenja. Ni ljudsko djelo bez Isusa Krista nema spasonosnih rezultata. Bog ima sve mogućnosti da spasi svijet, ali treba ljude da bi taj spas donijeli svijetu. Bog, dakle, vapi za ljudima, a ljudi vaze za Bogom. Samo iz trsa izlazi spas. Ako je pak vjernik nemaran prema Isusu Kristu, on je osušena loza koja ne može donijeti plodove. Ako je vjernik odsječen od Isusa Krista, on ništa od Kristovih plodova ne može donijeti sebi i svijetu. Jedina šansa za svijet i za Boga jest da se vjernik velikodušno otvori Bogu. Drugim riječima, Bog traži ljude koji će imati povjerenja u njega, životno s njime biti povezani. Ako se vjernik okrene svijetu umjesto Isusu Kristu, tada postaje suh, blokiran prema Bogu i zatvoren njegovim životnim sokovima. Iz njega kao loze ne može doći vino koje bi razveselilo srce ljudsko i donijelo Duha spasa. Iz toga rezultira sudbonosnost evangelizacije i crkvenog navještaja. Sveti Pavao je to osjetio kad je

rekao: "Jao meni, ako ne propovijedam!" Isus naglašava da je nebeski Otac vinogradar. On pregledava trsove i siječe suhe loze, a pročišćava žive. Suhe se bacaju u oganj (usp. Iv 15,1 i 6). Život je samo u Isusu Kristu. Izvan njega je pakao. Da bi svijet živio, mora ostati u Isusu Kristu, biti ucijepljen u njega. Da bi svijet mogao biti spašen, mora trgati grožđe i piti vino s loze koja je ucijepljena u Isusa Krista. Tako se svijet preko grožđa povezuje s lozom i životvornim trsom i tako sve biva pobožanstvenjeno i spašeno.

Sve se u Isusovu oproštajnom govoru i vrti oko te teme. Sve je sročeno s ciljem da osposobi učenike, kako bi ostali živa, prohodna loza na Isusu Kristu. Isus Krist je slavan, ako na njegovim lozama ima puno roda. Samo tako će čitav svijet dobiti spas. Vjernici su sretni ako su ucijepljeni na Isusa Krista, jer su onda puni njegovih plodova, spašeni, i po njima je spašen svijet. Svijet je sretan ako na lozama ima puno grožđa, jer tako mogu doći u kontakt s Isusom Kristom i njegovim spasom. Vjerničko mjesto je, dakle, sudbonosno. Kao što je Isus posrednik između Oca i svijeta, tako su vjernici posrednici između Isusa i svijeta. Sudbonosno je za svijet da je Crkva životvorna i da rodi mnogo roda. Za Oca nebeskoga najveća je slava u tome, da donosimo mnogo ploda. "Ovime se proslavlja Otac moj: da donosite mnogo roda i da budete moji učenici!" (Iv 15,8). Naglasak je, dakle, na Isusovim učenicima. Kao da su vjernici ovdje bitni. Nikakvo čudo ako sve što Isus govori, govori samo zato da bi učenici postali sposobni izvršiti svoju ulogu posredništva. Bit je, dakle, u tome, da mi ostanemo u Isusu i Isus u nama.

Kako ostati u Isusu

Kako Isus može ostati u nama, i mi u njemu?

Isus ostaje u nama ako riječi koje od njega čujemo, čuvamo i provodimo u djelo. Isus kaže: "Ako me tko ljubi, čuvat će moju riječ, pa će Otac moj ljubiti njega i k njemu ćemo doći i kod njega se nastaniti. Tko mene ne ljubi, riječi mojih ne čuva. Riječ koju slušate nije moja, nego Oca koji me

poslao." (Iv 14,23-24). Prva zadaća vjernika jest, dakle, slušati i čuvati Isusovu riječ, a to znači pretvoriti je u svoje životno tkivo. Tada Otac i Sin dolaze u srce vjernika.

A kako vjernici ostaju u Isusu? Tako da ostanu u Isusovoj ljubavi. "Ostanite u mojoj ljubavi." (Iv 15,9). Koja je to Isusova ljubav? "Kao što je Otac ljubio mene, tako sam ja ljubio vas." (Iv 15,9). Ljubav kojom Otac ljubi Sina i Sin Oca izljuje se na nas. Ta ljubav je Duh Sveti. Isus kaže da će moliti Oca i on će poslati drugog Branitelja, Duha istine, da zauvijek bude s nama (usp. Iv 14,16-17). Ljubav koju Isus zahtijeva da bude među njegovim učenicima je ona kojom on ljubi nas. To nije ljudska ljubav. "Ovo je moja zapovijed: ljubite jedni druge kao što sam ja vas ljubio." (Iv 15,12). Isus nas ljubi ljubavlju koja je Duh Sveti, jer je to ljubav kojom Otac ljubi njega. Ukoliko vjerujemo toj ljubavi, ucijepljeni smo u Isusa. Sveti Ivan u svojoj prvoj poslanici tumačeći ovu istinu kaže: "Ljubljeni, ljubimo jedni druge, jer ljubav je od Boga. I svaki koji ljubi, od Boga je rođen i poznaje Boga." (1 Iv 4,7). Od Boga dolazi ljubav koja je Duh Sveti. Ona je u nama, kad počnemo ljubiti jedni druge. Dapače, Ivan kaže još jasnije kako da ostanemo u Isusu: "Po ovom znamo da ostajemo u njemu i on u nama: Duha nam je svoga dao." (1 Iv 4,13). Tada nastavlja: "I mi smo upoznali ljubav koju Bog ima prema nama i povjerovali joj. Bog je ljubav, i tko ostaje u ljubavi, u Bogu ostaje, i Bog u njemu." (1 Iv 4,16)

Sad razumijemo zašto je bitno da u nas dođe Duh Sveti. Ako ne dođe, nećemo biti u Isusu, a to znači da nećemo biti u njega ucijepljeni i nećemo donijeti spas svijetu. Zato četvrta euharistijska molitva kaže: "I da ne živimo više sebi, već njemu koji je za nas umro i uskrsnuo: onima koji vjeruju, Oče, posla kao prvi dar od tebe Duha Svetoga, da on u svijetu djelo njegovo dovrši i izvrši svako posvećenje." (4. euharistijska molitva). Djelo je upravo Duha Svetoga da ne živimo sebi, nego njemu, koji je za nas umro i uskrsnuo, a to znači da se može dovršiti po nama djelo Isusova spasenja i izvršiti svako posvećenje. Zato će Isus,

unatoč tome što apostoli tuguju jer on odlazi, reći: "No, kažem vam istinu: bolje za vas da ja odem, jer ako ne odem, Branitelj neće doći k vama." (Iv 16,7)

Duh koga će Isus poslati jest Branitelj koji će biti s nama zauvijek. Isus će moliti Oca da on dođe k nama (usp. Iv 14,15-16). Njega će Otac poslati u Isusovo ime (usp. Iv 14,26). Taj Duh Branitelj, koga će i Isus poslati od Oca, je Duh istine, koji od Oca izlazi i koji za njega svjedoči (usp. Iv 15,26).

Da zaključimo: da bismo ostali na trsu koji je Isus, i da bi njegovi sokovi ulazili u nas, da bismo donijeli spas svijetu, potrebno je da čuvamo Isusove zapovijedi, njegove riječi. No, istovremeno je potrebno da ljubimo jedni druge, jer tako Duh Sveti ulazi u nas i tako mi ostajemo u Isusu.

Pitanje je sada, kako ući u posjed Duha Svetoga. Za to nije dovoljno samo da ljubimo jedni druge. Mi, naime, ne možemo ljubiti jedni druge, ako prije nemamo Duha Svetoga. Prema tome, Duha Svetoga se ne dobiva tako da najprije ljubimo jedni druge, nego da najprije učinimo nešto drugo. Isus nam to jednostavno kaže: "Budete li čuvali moje zapovijedi, ostat ćete u mojoj ljubavi, kao što sam i ja čuvao zapovijedi Oca svoga te ostajem u ljubavi njegovoj." (Iv 15,10). Zato je Duh Sveti Duh istine (usp. Iv 14,17; 15,26; 16,13).

Duh Sveti pomaže da apostoli shvate Isusovu riječ i da je prihvate. On će vas "upućivati u svu istinu. Jer, neće govoriti sam od sebe, nego će govoriti što čuje i navješćivat će vam ono što dolazi. On će mene proslavljati, jer će od mojega uzimati i navješćivati vama" (Iv 16,13-14). Duh Sveti, dakle, nas uči kako da držimo Isusovu riječ i kako da je u dubini spoznamo te tako navijestimo drugima. Taj Duh Sveti "poučavat će vas u svemu i dozivat vam u pamet sve što sam vam rekao" (Iv 14,26). Duh Sveti je nutarnji učitelj koji nas svemu poučava, ali i koji podsjeća Crkvu na ono što je Isus govorio.

Drugim riječima, vjernik ostaje u Isusu tako da prihvaća riječ koju je Isus govorio. Time što prihvaća tu riječ, Isus se u njemu nastanjuje. No Isus i Otac su jedno. Tako se

u vjerniku događa ljubav Oca i Sina, a to znači Duh Sveti. Isus kao trs i vjernici kao loze su tako jedno. "U onaj ćete dan spoznati da sam ja u Ocu svom i vi u meni, i ja u vama." (Iv 14,20).

Tko ne sluša Isusa, taj nije u njemu i nije od Boga. Tko Isusa sluša, taj ima Duha istine. "Tko poznaje Boga, nas sluša, a tko nije od Boga, ne sluša nas. Po tom prepoznamo Duha istine i duha zablude." (1 Iv 4,6). Tako nas Ivan u svojoj prvoj poslanici obavještava da je držanje Isusovih riječi za istinu istovremeno primanje Duha istine. Drugim riječima, vjerom se ucjepljuje u Isusa.

Na taj način u vjerniku stanuje čitavo Presveto Trojstvo. "Ne vjeruješ li da sam ja u Ocu i Otac u meni? Riječi koje vam govorim, od sebe ne govorim: Otac koji prebiva u meni čini djela svoja. Vjerujte mi: ja sam u Ocu i Otac u meni." (Iv 14,10-11). I zato je normalo da "tko ima moje zapovijedi i čuva ih, taj me ljubi; a tko mene ljubi, njega će ljubiti Otac moj i ja ću ljubiti njega i njemu se očitovati" (Iv 14,21). Tako zapravo nastaje naše posinovljenje. To je savršeno jedinstvo trojstvenoga Boga i vjernika. Kroz to jedinstvo očituje se Bog svijetu, njegov spas ulazi u svijet i tako svi ljudi dolaze do Boga.

Posljedice jedinstva s Isusom za učenike

Plodovi toga jedinstva, te ljubavi i prijateljstva između Isusa i vjernika su mnogostruki. Njih Isusov oproštajni govor izvrsno opisuje. Jedni se plodovi događaju u vjericima, a drugi u svijetu. Nakon što je Ivan opisao nutarnji život vjernika u sjedinjenosti s Isusom, sad opisuje plodove koji iz vjernika izlaze zato što je sjedinjen s Isusom. Idimo redom.

Prvi rezultat tog sjedinjenja jest da Bog Otac, koji je vinogradar, kaže Isus, svaku lozu koja rod donosi, čisti, da više roda donese. Vjernik koji se sjedinio s Kristom, raste.

Drugi plod je u tome da je on već čist. "Vi ste već očišćeni po riječi koju sam vam zborio." (Iv 15,3). Zato će Isus reći da im ostavlja mir, a to znači da ih je pomirio s Ocem i među sobom. "Mir vam ostavljam,

mir vam svoj dajem, dajem vam ga, ali ne kao što svijet daje. Neka se ne uznemiruje vaše srce, i neka se ne plaši." (Iv 14,27).

Taj mir, međutim, donosi ne samo sigurnost u odnosu na Boga, nego i sigurnost u odnosu na svijet. Jer svijet će mrziti Isusove učenike, kao što je Isusa mrzio prije njih. Budući da nisu od svijeta, nego ih je Isus izabrao od svijeta, zato ih svijet mrzi (usp. Iv 15,18-20). U tome se očituje grijeh svijeta. No, učenici se ne moraju uznemirivati zbog toga što ih svijet mrzi. "Vi ćete se žalostiti, ali žalost će se vaša pretvoriti u radost. Žena kad rađa, žalosna je, jer je došao njezin čas. Ali, kad rodi djetesce, ne spominje se više muke od radosti što se čovjek rodio na svijet. Tako, dakle, i vi: sad ste u žalosti, no ja ću vas opet vidjeti; i radosti vaše nitko vam oteti neće." (Iv 16,20-22).

To sjedinjenje s Kristom je, dakle, vjericima donijelo duhovni rast, čisto srce i sigurnost u odnosu na patnje u svijetu.

Budući da vjernici čuvaju Isusove zapovijedi, ostaju u Ocu i Sinu. "Ako u vama ostane što čujete od početka, i vi ćete ostati u Sinu i Ocu." (1 Iv 2,24). I dalje sveti Ivan kaže: "Tko čuva zapovijedi njegove, u njemu ostaje, i on u njemu." (1 Iv 3,24). Tako, dakle, Bog prebiva u nama i zato smo čisti. "On se pojavi da odnese grijehe i grijeha nema u njemu. Tko god u njemu ostaje, ne griješi." (1 Iv 3,5-6). Rast u vjeri, mir, uslišane molitve, oprostjenje grijeha i sjedinjenje s Presvetim Trojstvom su plodovi otvorenosti Isusu.

To sjedinjenje donosi sigurnost da su nam molitve uslišane. "I što god ištemo, primamo od njega, jer zapovijedi njegove čuvamo i činimo što je njemu drago." (1 Iv 3,22).

"Ako ostanete u meni, i riječi moje ako ostanu u vama, što god hoćete, ištite i bit će vam." (Iv 15,7). Što god od Oca zamolimo, primamo, jer to Otac prebiva u nama, a Sin u njemu. "Tko vjeruje u mene, činit će djela koja ja činim; i veća će od njih činiti, jer ja odlazim Ocu. I štogod zaištete u moje ime, učinit ću, da se proslavi Otac u Sinu. Ako nešto zaištete u moje ime, učinit ću." (Iv 14,12-14). U nama se tako događa nepres-

tani dijalog između Boga i nas. Jer molitva naša i nije ništa drugo nego otvorenost Isusovim sokovima i uslišanje molitve nije ništa drugo nego darivanje svega što nam je Isus donio za spas svijeta. Stoga možemo reći da su sve naše molitve uvijek uslišane, pa i kad smo zatvoreni da primimo ono što smo molili.

Preobrazba učenika

Plod sjedinjenosti s Isusom je preobrazba učenika od slugu u prijatelje. Dosad su mu oni trebali biti sluge, a on gospodar. Što im zapovijeda, njihova je dužnost učiniti i nemaju za to prava primiti posebne nagrade, osim plaće. "Sluge smo beskorisne" - trebaju reći, kaže Isus. No, sad se događa preokret. "Više vas ne zovem slugama, jer sluga ne zna što radi njegov gospodar. Vas sam nazvao prijateljima, jer vam priopćih sve što sam čuo od Oca svoga." (Iv 15,15). Sluga radi za novac, a prijatelj iz ljubavi. Kad ne bude ništa imao, kad bude u neprilici i nevolji, dobit će. Prijatelj uvijek može dobiti potrebno od prijatelja, uvijek se nadati njegovoj pomoći, njegovom dolasku i njegovoj ljubavi.

To Isusovo prijateljstvo je toliko veliko da on kaže da veće ljubavi nema nego da tko život svoj položi za svoje prijatelje (usp. Iv 15,13). Isus je naš prijatelj, ali je na nama da postanemo njemu prijatelji. On je nas izabrao, ne mi njega (usp. Iv 15,16). Kao prijatelji možemo donositi prepuno roda, jer nas je Isus postavio da idemo i rod donosimo. Osim toga, taj rod će ostati i time ćemo proslavljati Oca nebeskoga, te od njega dobivati što god zaištemo u Isusovo ime (usp. Iv 15,16).

Na nama je sada da prijedemo od položaja slugu u položaj prijatelja. On je nas nazvao prijateljima, sad je pitanje hoćemo li mi njega nazvati prijateljem. Ako slušamo što nam Isus kaže, ako činimo ono što je njegova zapovijed, ući ćemo u prostore u kojima ćemo biti sposobni biti njegovi prijatelji, pa čak i njegova braća i sestre. "Ovo je moja zapovijed: ljubite jedni druge kao što sam ja ljubio vas!" (Iv 15,12). I na drugom mjestu: "Ovo vam zapovijedam: da ljubite jedni druge." (Iv 15,17). Njegova je

zapovijed da se ljubimo. Ako to činimo, ulazimo u prostore ljubavi. Budući da je Bog ljubav, ulazimo u Boga i postajemo jedno s njim. "Tko ne ljubi, nije upoznao Boga, jer Bog je ljubav." (1 Iv 4,8). I ne samo to! Onaj koji ljubi, biva dijete Božje. "Svaki koji ljubi, od Boga je rođen i poznaje Boga." (1 Iv 4,7). Dakle, ljubav u koju ulazimo vršeći Isusovu zapovijed da ljubimo jedni druge, jest ona koja nas osposobljava da budemo od Boga rođeni i poznajemo Boga. Prema tome, ljubiti nije ulaženje u područje Zakona, to nije ostajanje na položaju sluga, nego prelaženje u područje prijatelja i iz područja prijatelja u područje djeteta Božjega. To je, dakle, put koji Isus zacrtava ako ljubimo jedni druge: sluga-prijatelj-dijete Božje. Ljubeći, dakle, jedni druge, i tako vršeći Isusovu zapovijed, ne postajemo samo oni koji Boga vole, nego postajemo novi ljudi. To je ulaženje u prostore u kojima se preobražavamo. Ljubav, dakle, nije nešto zemaljsko, jer zemaljska ljubav ne može preobraziti čovjeka. To je nešto božansko. To je ono što zovemo milost, to je zapravo uosobljen Duh Sveti. "Ljubljeni, ljubimo jedni druge, jer ljubav je od Boga." (1 Iv 4,7).

Iz ovoga zaključujemo još dalje zašto nas svijet mrzi. Mi smo, naime, prešli iz smrti u život, od ljudi u Božje sluga, Božje prijatelje i Božju djecu, poistovjetili se s Isusom Kristom, uzeli njegovu sudbinu. "Ako vas svijet mrzi, znajte da je mene mrzio prije vas. Kad biste bili od svijeta, svijet bi svoje ljubio, no budući da niste od svijeta, nego sam vas ja izabrao iz svijeta, zbog toga vas svijet mrzi. Sjećajte se riječi koje vam rekoh: nije sluga veći od svoga gospodara; ako su mene progonili, i vas će proginiti, ako su moje riječi čuvali, i vaše će čuvati. A sve će to poduzimati protiv vas, poradi imena moga, jer ne znaju onoga koji je mene poslao." (Iv 15,18-21)

Vršeći Isusovu zapovijed, postajemo mu prijatelji i time otvaramo vrata iza kojih postajemo djeca Božja. Ušli smo, dakle, u područje Božje. Sad nas svijet mrzi, želi nas proginiti, sada želi ne slušati našu riječ. Sada će protiv nas sve poduzimati. "Štoviše, dolazi čas kad će svaki koji vas ubije misliti

da služi Bogu. A to će činiti, jer ne upознаše ni Oca ni mene." (Iv 16,2-3). No, kako se ne bismo zbunili i mislili kako je to loše, da smo prešli na Isusovu stranu, i kako se ne bismo vratili natrag i otišli od Isusa, Isus nas upozorava: "Govorio sam vam ovo, da se, kada dođe vrijeme, sjetite da sam vam rekao. To sam vam govorio da se ne sablaznite." (Iv 16,1.4) Upozorio nas je da će se naša žalost pretvoriti u radost (usp. 16,20).

Ta žalost, međutim, dolazi i od toga što Isus kaže da odlazi Ocu i samo će Duh Sveti ostati s nama. No, Isus će opet doći, i tad će nam se srce radovati, a te radosti više nitko neće moći od nas uzeti (usp. Iv 16,22).

Isus je u nebu i stoga smo i mi u njemu kod Oca. Zato će naše molitve Otac direktno slušati, neće ih Isus morati prenositi. "U onaj dan iskat ćete u moje ime, i ne velim vam da ću ja moliti Oca za vas. Ta sam vas Otac ljubi, jer vi ste ljubili mene i vjerovali da sam ja od Boga izašao." (Iv 16,26-27). Otac nas ljubi, kao što nas ljubi Isus. Budući da smo mi ljubili Isusa, ušli smo u zagrljaj Oca i Sina, ispunjeni smo snagom Duha Svetoga, koji je ljubav Oca i Sina. Zato nas Otac ljubi kao što nas ljubi Isus, i kao što mi ljubimo jedni druge te tako ljubimo Boga i Isusa Krista. Tako se Duh Sveti zapravo izlio u svijet po ljubavi koju imamo jedni prema drugima i prema Bogu. Zato ljubiti jedni druge i poznavati Isusa Krista znači biti u zajedništvu s ljudima, s Isusom Kristom i Ocem. Tako se dovršava ono veliko djelo, a to je: "U svijetu imate muku, ali hrabri budite - ja sam pobijedio svijet!" (Iv 16,33). Činjenica da smo u Ocu, da smo u Sinu i da smo jedni u drugima, donosi duboki mir. "To vam rekoh, da u meni imate mir." (Iv 16,33)

Ta nas sigurnost vodi još dalje. Ne samo da ćemo biti na zemlji u ljubavi Oca i Sina, nego ćemo biti tamo gdje je Isus. "Kad odem i pripravim vam mjesto, ponovno ću doći i uzeti vas k sebi, da i vi budete gdje sam ja." (Iv 14,3). Apostoli, dakle, žive u veličanstvenoj budućnosti. Isusova baština postaje njihova. Isusovi učenici, a to znači svi mi vjernici, znamo gdje je naša domovi-

na, znamo kamo idemo, znamo da živimo od toga kamo idemo. Naša snaga je ono što je ispred nas, a to je život vječni.

Slušajući Isusa Krista, već ulazimo u nebo. Jer nebo je upoznati Oca i onoga koga je on poslao, Isusa Krista (usp. Iv 17,3). Vjerujemo li Isusu Kristu, tada vidimo Oca i u Ocu smo. Jer "Otac koji prebiva u meni, čini djela svoja. Vjerujte mi, ja sam u Ocu i Otac je u meni." (Iv 14,10-11).

Snaga protiv svijeta

Tako je Isus učenicima pokazao njihovu veličinu. Pokazao im je gdje će biti u budućnosti, kad odu s ovoga svijeta, što su ovdje na zemlji, koju snagu nose u sebi, kako ih Otac i Sin ljube, i kako će imati muku, ali će uvijek pobjeđivati. Sada ih, međutim, upozorava, da svijetom vlada Knez ovoga svijeta. "Kazao sam vam to sada, prije nego li se dogodi, da vjerujete kad se dogodi. Neću više s vama mnogo govoriti, jer dolazi Knez ovoga svijeta." (Iv 14,29-30). Knez ovoga svijeta će se boriti protiv apostola, ali neće pobijediti. Isus je otišao, ali je poslao Duha Svetoga. "A kad on dođe, pokazat će svijetu što je grijeh, što je pravednost, a što osuda: grijeh je što ne vjeruju u mene; pravednost - što odlazim k Ocu i više me ne vidite; a osuda - što je Knez ovoga svijeta osuđen." (Iv 16,8-11). Duh Sveti, kojega Isus šalje apostolima, da bude u njima i s njima, i da ih uvodi u svu istinu, da ih podsjeća na njegove riječi, istovremeno će se s njima boriti protiv svijeta. Drugim riječima, jači je onaj koji je u njima, nego onaj koji je u svijetu. On će svijetu jasno pokazati grijeh, pravednost i osudu. Svijet mora znati da je osuđen Knez ovoga svijeta. I zato ne smije paktirati s njime, nego s Isusom Kristom. Grijeh je u tome što svijet paktira s njime, umjesto s Isusom Kristom. "Grijeh je što ne vjeruju u mene." (Iv 16,9). Kao što Adam i Eva nisu htjeli vjerovati Bogu koji je rekao da ne jedu sa stabla spoznaje dobra i zla, nego su vjerovali zmiji, tako i svijet vjeruje Knezu ovoga svijeta, umjesto Isusu Kristu. Kao što su Adam i Eva sagriješili što nisu vjerovali Bogu, nego zmiji, tako i svijet griješi upravo u tome što ne vjeruje Isusu Kristu, nego

Knezu ovoga svijeta. Zato je svijet osuđen zajedno s njime. Prema tome, treba se distancirati od njega. A to znači vjerovati Isusu Kristu, slušati njegove zapovijedi, te tako biti sposoban činiti njegova djela. Napokon, naša pravednost je u tome što je Isus kod Oca i opravdava nas pred njim. On je pomirnica za naše grijeh. On je, dakle, naša pravda, zauzima se za nas, on daje svoj život za nas, otkupljuje nas, a to znači da plaća naše dugove. Tako pred Ocem ispravlja sve što smo mi učinili krivo. U tome je pravednost Isusovih učenika. Oni vjeruju Isusu Kristu, i zato su opravdani. Jer, tko vjeruje, ima život vječni.

Tako je svijet pobijeđen snagom Duha Svetoga u apostolima. Duh Sveti pokazuje svijetu njegov grijeh, i svijet zato vidi svoju osudu. S druge strane, taj svijet vidi pravednost koja je na apostolima, i zato vidi svoj spas. Duh, istovremeno, dakle, pokazuje prokletstvo svijeta i njegovu mogućnost opravdanja. On im pred oči stavlja osudnog Kneza ovoga svijeta i grijeh, ali i Isusovu pravednost. Tako Duh Sveti posvješćuje svijetu njegovu propast, da bi ga poveo na Isusov put u spas. Juda je već povjerovao Knezu ovoga svijeta. "Tada umoči zalogaj, uze ga i dade Judi, Šimuna Iškariotskoga. Nakon zalogaja, uđe u nj sotona." (Iv 13,27). Isusov učenik se mora opredijeliti za Isusa. Ako želimo živjeti samo za ovaj svijet, prodajemo se Knezu ovoga svijeta. Ako se opredjeljujemo za Isusa, tada nas nitko ne može osuditi. To je razdjeljenje svijeta.

Tko sluša Isusa Krista, prelazi u područje ljubavi. Tada je Bog u njemu i on u Bogu. No, uvijek će biti grijeha, blokada, nesporazuma, kleveta, izrugivanja i povrede bratske ljubavi. Stoga je neprestano potrebno prati noge, kako bismo mogli ići jedni k drugima. Čisti smo cijeli, ali je opet potrebno priznavati svoje grijeh, kako bismo mogli biti jedni s drugima. Grijeh, naime, razara međuljudske odnose, onemogućuje da međusobno komuniciramo, odvaja nas, baca u šutnju ili mržnju i odvraća jedne od drugih i napokon vodi u ratove, masakriranja, ubijanja i razaranja čitavog svijeta. To pranje nogu jest ljubav koja nas vraća

Bogu. "Zapovijed vam novu dajem: ljubite jedni druge; kao što sam ja vas ljubio, tako ljubite jedni druge." (Iv 13,34)

Ta ljubav čini da nas prepoznaju u svijetu. "Po ovom će svi znati da ste moji učenici, ako budete imali ljubavi jedni za druge." (Iv 13,35). Nisu toliko čudesa i znamenja znak prepoznatljivosti Isusa Krista i njegove Crkve, nego prvenstveno ljubav jednih za druge. Sve je, prema Isusovu oproštajnom govoru, zapravo u tome. Za to treba Božja snaga.

Velikosvećenička molitva

Zato Isus podiže oči k nebu i počinje molitvu za učenike. Dosad je govorio učenicima, a sada govori Ocu.

Isusova molitva ima tri glavna dijela: u prvom dijelu Isus moli da ga Otac proslavi, jer je na zemlji načinio sve ono za što ga je poslao. On na neki način u molitvi izvještava Oca što je učinio. Drugi dio jest Isusova molitva za učenike. A treći je molitva za one koji će učenicima povjerovati.

U prvom dijelu Isus traži da ga Otac proslavi. On je proslavio Oca, a sada je na Ocu da u nebu proslavi Sina. Isus je objavio ime Božje ljudima, ti su ljudi tu riječ prepoznali i čuvali. Sada te riječi žive u njima i oni su po tim riječima prepoznali da je Isus izašao od Oca i da ga je on poslao. To je, dakle, Isusov nježni razgovor s Ocem. On Ocu javlja da je sve učinio ovdje na zemlji što je Otac naredio, a sada radosno ide Ocu i očekuje od njega da će napraviti da on kao čovjek dobije svu onu slavu koju je imao kao jedinorođenac od Oca. Poput telefonskog izvještaja doima se ovaj prvi dio Isusove velikosvećeničke molitve.

U drugom dijelu velikosvećeničke molitve Isus moli za svoje učenike i za one koji će povjerovati na njegovu riječ. Ključna riječ je "svijet". U cijelom 17. poglavlju, koje ima 26 redaka, 18 puta se spominje riječ "svijet". Pritom se četiri puta spominje riječ "svijet", dva puta "svijeta", zatim "od svijeta" pet puta, "za svijet" jedanput, "u svijetu" pet puta, "sa svijeta" jedan put.

Riječ "svijet" u ovom tekstu ima različita značenja. Tako najprije znači svijet kao

kozmos, a to znači sredinu u koju je stavljen čovjek. To je dobar svijet, koji očekuje otkupljenje sinova Božjih (usp. Rim 8,19). Isus kaže da je on imao slavu kod Oca još prije postanka svijeta, i da ga je Otac prije postanka svijeta ljubio (usp. Iv 17,5.24). Isus također govori da on više nije u svijetu, no učenici su u svijetu, i da on sve što govori, govori u svijetu, te da svoje učenike šalje u svijet, kao što je njega Otac poslao, upravo zato da bi svijet povjerovao da ga je Otac poslao.

Drugi smisao pak riječi "svijet" jest zli Eon, a to znači zle sile koje razaraju svijet, žele se odvojiti od Boga i neovisno o Bogu postići samoostvarenje, u sebi naći smisao života, kao da su sami sebi Stvoritelj i Bog. O njima sveti Pavao kaže: "Jer nije nam se boriti protiv krvi i mesa, nego protiv Vrhovništava, protiv Vlasti, protiv upravljača ovog mračnog svijeta, protiv zlih duhova po nebesima." (Ef 6,12). Na drugom mjestu sv. Pavao objašnjava tko je to ovaj svijet: "I vi bijaste mrtvi zbog grijeha i grijeha u kojima ste nekoć živjeli po Eonu ovoga svijeta, po Knezu vlasti, zraka, po tomu duhu koji sada djeluje u sinovima neposlušnima. Među njima smo i mi nekoć živjeli u požudama tijela svoga, udovoljavajući prohtjevima tijela i čudi, po naravi bijasmo djeca gnjeva, kao i drugi." (Ef 2,1-3). Isus spominje taj negativni, razarački svijet, odvojen od Boga, u više konteksta. On kaže: "Ne molim za svijet." (Iv 17,9). Zatim kaže: "A svijet ih zamrzi, jer nisu od svijeta, kao što i ja nisam od svijeta." (Iv 17,14). Isus je u svijetu, i učenici su u svijetu. Oni su i jedni i drugi poslani u svijet, Isus od Oca, a oni od Isusa. Cilj njihova poslanja jest da svijet povjeruje.

Prvo što Isus moli za svoje učenike jest da ih Otac sačuva u svijetu da budu jedno kao što su Otac i Sin. To sačuvati, međutim, ne znači da ih uzme sa svijeta, nego da ih u svijetu sačuva od Zloga. (usp. Iv 17,15). Drugo što Isus moli za svoje učenike jest da ih Otac posveti u istini, a to je njegova Riječ (usp. Iv 17,17). I na kraju, Isus na neki način informira Oca da on sebe posvećuje za njih, da oni budu posvećeni u istini (usp. Iv 17,19).

Napokon, Isus moli za one koji će povjerovati na riječ njegovih učenika. Isus moli da bi Otac dao da njegovi učenici i oni koji su im povjerovali budu tako jedno kao što je Otac u njemu i on u Ocu (usp. Iv 17,21). On opet izvještava Oca da je slavu koju je Otac dao njemu, on dao njima, i da je to mogućnost da bi oni bili jedno, a to je jedinstvo vrlo zanimljivo izraženo: "Ja u njima i ti u meni" (Iv 17,23). To je, dakle, savršeno jedinstvo. Zatim, Isus kaže da je on njima očitovao Očevu ime, da bi tako Očeva ljubav i Isusova ljubav bila u njima, i Isus neprestano u njima (usp. Iv 17,26). Isus je, dakle, apostolima govorio riječi, oni su poslušali te riječi i prihvatili ih, a to znači da su se počeli ljubiti, jer im je on dao novu zapovijed ljubavi. Zato je Isus u njima, a Otac u Isusu, i na taj način ih Duh Sveti sve zajedno okuplja u savršeno jedinstvo. Na kraju, Isus još moli da bi apostoli, koji su tako promijenjeni njegovom riječju i Očevom ljubavlju u njima, bili tamo gdje je on, da bi oni gledali njegovu slavu, da bi oni, dakle, bili zajedno s njima u nebu (usp. Iv 17,24).

Koji je cilj Isusove molitve za učenike i one koji će povjerovati u njihovu propovijed? Da bi svijet uzvjerovao da je Isus doista poslan (usp. Iv 17,21) i da svijet prepozna da je Otac ne samo poslao svoga Sina, nego i ljubio apostole, kao što Otac ljubi Sina. Jer svijet nije upoznao Oca, a apostoli su upoznali, pa i oni koji su čuli njihovu propovijed, spoznali su da je Otac poslao Sina da nas spasi. Sada je samo na tome da bi i svijet čuo tu riječ, povjerovao, upoznao Oca i došao u slavu Očevu.

Tako u 17. poglavlju imamo prekrasnu viziju Crkve i njezine uloge u svijetu. Crkva sva treba biti u Isusu i Isus u njoj, kako bi svijet upoznao Isusovo poslanje od Oca, ali i poslanje Crkve od Isusa te kako bi tako svi došli u savršeno jedinstvo Oca, Sina i Duha Svetoga.

Zaključak

Istražujući Isusov oproštajni govor i njegovo okruženje u Ivanovu evanđelju (13-17), pronašli smo da su Crkva i svijet središte oko kojeg se mogu složiti sve teme Isusova oproštajnog govora. Ne nijećemo da ne postoji i neka druga mogućnost oko koje se mogu okupiti te teme Isusova govora, ali smo ustanovili da se oko ove teme zaista savršeno okuplja sve što je Isus govorio i za što je molio. To je tema trsa i loze. Ucijepljenost loze u trs i trsa u lozu, životnost loze i otvorenost Isusu Kristu jest bit svega što je Isus činio i govorio. Mogli bismo drugačije reći da je stožerna tema Isusova oproštajnog govora Crkva. Sveti Pavao je imenuje Tijelom Kristovim. U tom Tijelu Krist je glava te je tako on u Tijelu i Tijelo je u njemu. Tijelo sluša glavu i živi od glave. No svi vjernici i apostoli i oni koji njima vjeruju do konca svijeta su udovi toga Tijela. Duh Sveti je duša Tijela. On ga oživljava, on u Crkvi i za Crkvu svjedoči u svijetu, Crkvu osposobljava da može naviještati Radosnu vijest o Isusu Kristu, podsjeća je do kraja svijeta na ono što je Isus govorio i činio. Zapravo, Duh Sveti prenosi nepokvarenu Isusovu riječ i milosnu snagu koja posvećuje Crkvu preko službe apostola u Crkvi. Ta Crkva je u svijetu i ona je za svijet. Ona je sva za Isusa, ali ona je sva i za svijet, i zato je u njemu. No ona nije od svijeta, nego treba preobraziti svijet, da i on postane jedno, kao što je ona jedno s Isusom Kristom. U toj posredničkoj ulozi Crkve, u toj borbi s Eonom ovog svijeta, Crkva pobjeđuje, jer je u njoj Duh Isusa Krista, jer je u njoj Isusova riječ, ali osobito zato što Isus za nju i u njoj moli. Konačno, Isus svoj život daje za nju, posvećuje se za tu Crkvu da bi ona mogla osvojiti svijet i dovesti ga natrag k Ocu. Isus je došao vratiti ono što je bilo izgubljeno. Tako je zapravo cilj Isusova oproštajnog govora da konačno "Bog bude sve u svemu" (1 Kor 15,28).